

— Հոկտեմբեր 10 Թարիխէ վիճն.
ուն Միւնիխէ Թապ օլունան « Բը.

րէս տը լ'Ալլամաներ Թերիտիօնալ ու նամ
դադէթաւա շէքիւն պիր թէլէկրաֆը
մախտուէն Նէզարէն, Սըրպ ասաքիւի
նէ Պօսնա վէ Հէրսէքովա օրնօրաբար
տօղրու իլէրլէմէք իշին էմր օլունմուշ
տուր:

— Իսկէնտերիեմէ թապ ու նէշը
օլունան Նիլ նամ դազէթատա օգուշ
տուղունա նէզարէն, Իսկէնտերիյէտէն
Պրինտիգիեմէ գատար տէնիզ ալթընտան
վազ օլունաճաք օլան թէլէկրաֆ թէլինին
իսթիեազը պու տէֆա տէվէթուլ Խըտիվի
Մըսըր Իսմայիլ բաշա հազրէթլէրի թա-
րաֆընտան Մ. Բուսի իվան վէ Պէհմէր
նաման սահիպ սերմաեւէլէր վէրիվիշ տիր:

Հոկտեմբեր 15 թարիխէ Իսկէնտէ-
րիեմէն Լէվանթա եազըլտըղունա նէզա-
րէն, պուշտան ագտէմ Մըսըր հիւքիւ-
մէթի Թարաֆընտան պիր եւնի իսթիգ-
րազ իթմէք իշին օլան զայրէթլէր պու
տէֆա փարիս վէ Լօնտրա շէհրլէրինտէ
թէքարէն մէվգընի իճրաեա գօնուլմաեա
պաշտաեաճաքմը: Պու իսթիգրազըն նէ
գատար օլաճաղը հէնուգ մուգարբէր տէ-
լի տիր, չիւնքի սէհիմէրին իմզալանա-
ճաղը էսնալէրտէ բիաշանըն իշթաշարլը-
ղընա պագարագ, օնա կէօրէ ազ եախօտ
չօգ իսթիգրազ իտէճէքմիշ, պու նիյէթէ
մէպի ինկիլիզ զազէթալարնա Մըսըր
աշվար մալիեւսի իւզէրինէ վէ իթպարընը
արթըրաճաք պահսլար նէշը իթտիրմէսի

Մըսըր հիւքիւմէթի Թարաֆընտան քէն
Լարքիւն թալիմաթ վէրիվիշ օլուպ,
մուճիպինճէ իճրա իթմէքտէ օլուղուն-
տան, պիր գաշ հաֆթա Մըսըր հիւքիւ-
մէթի իւզէրինէ չօգ զիյատէ մէտհ ու
սէնայէ սույի պահսլար օգուճաճաք տըր,
նուպար բաշա հազրէթլէրի տախի փա-
րիսին պաշըճա զազէթալէրին մուլմէ-
նէթիսի գազանմըշ օլուպ, պու զազէ-
թալար փարիս վէ Լօնտրա էհալիսինին
էվէրէճէք գատար ֆիթըրլէրի Մըսըր Իւ-
զէրինէ իյիեմէ չէվիւրէք հազըրլառըգ-
լառը, սըրաոա օլ վագըթ իսթիգրազ տա-
խի աշըլաճաք տըր, վէ շիմիքի վիւքէ-
լառը պուղունան Բազիպ բաշա հազրէթ-
լէրինին մէսնէտէ կէշմէսի տախի հէր նէ
գատար միւշարիլէյին տիրաեւթ վէ ֆէ-
թանէթի տէրքեար իտէտէ, պու իսթիգ-
րազըն միւնասէպէթի իլէ իճրաեմէ գօ-
նուլմուշ տուր:

Պու տէֆա Մըսըր հիւքիւմէթի թա-
րաֆընտան Մըսըր վէ Մըսըրլը ինկիլիզ
պանգալարընտան 160 պին լըրալըգ պիր
եւնի իսթիգրազ օլունմուշ տուր, եիւզ-
տէ 18 ֆայիզ վէ եիւ գտէ պիր տախի
թէլլալիեմէ եւնի մահսուլուն սաթընըն-
տան քի պու մահսուլ պէտէլի մէզքիւր
իսթիգրազըն թէտիեւսինէ թախօիս օ-
լունմուշ տուր:

Լէվանթըն մուլպիրի «էկէրշի պու-
իսթիգրազ պիր ազ տահա ալընմըշ օլ-
մազ սա իտի, խապնէ սանտըգլարընը գա-
բաեաճաքտը, չիւնքի պիր զուրուշ պի-
լէ մէվճուտու եօգ իտի: Սիզ իսթան-
պօլուլար, իսթանպօլ մալիեւսիսին տար-
լըղընտան թէշէքքի իթտիկինիզ սըրա-
տա, Մըսըր մալիեւսիսին տահա ֆէնա-
պիր հալտէ պուղունաուղուն իշիթտիք-
տէ, միւթմէլի օլապիլըրսինիզ տէմիշ
տիր: Պու նա իսպաթ օլարագ ումուլմէն
մէմուրինին մաաշարընտան 0/10 25 թէն-
գիլ օլմուշ օլտուղուն, վէ պու թէնգիլ
պուլմուշ օլան մէպաղըն տախի 0/10 տէ
եիկիրմիսի պագրը ագճէ վէրիլէճէկին
պիտիրմիշ տիր: Լաքին շիմիքի հալտէ
պու իսպաթ անճաք քեաղըն իւզէ-
րինտէ եազըլմըշ պիր իսլահաթ տըր, զի-
րա մէմուրլարըն 12 վէ տահա զէեատէ
մաաշ ալաճաքլարը պուղունաուղուն-
տան, պուշար թէտիեմէ օլունուպ պիթ-
տիքտէն սօնրա, մաաշ թէնգիլինին թէե-
սիրի կէօրիւմէեմէ պաշտաեաճաք տըր,
Լաքին հէր հալտէ տախի պու խուսուս
նուպար բաշա վէ Մ. Լարքիւն իշին մէտհ
իտէճէք իտարէճէ պիր թէտպիր սայը-
լապիլի: — Պօմպայ Եւնտ Պէնկալ վարօր
գուճրանեաւընըն Եաճունա նամ վարօ-
րու ալաֆրանկա սեպտ. 18 տէ Ատէն-
տէն չըգըպ Սիվէյիշէ կէլմէք իւզըն իթէն
շիմիքի գատար օրթաեա չըգմամըշ տըր:
Պիր ֆրանսրգ վարօրու տախի ալթըր կիւն-
տէն պէրու կէճիքմիշ օլունուղունտան
շիւքէ օլունմաքտա տըր:

— «Պէլրատտան կէլէն պիր իթէլէկ-
րաֆ խապէրինէ կէօրէ, Մըսըր հիւքիւ-
մէթինին Սթիւպինա մէճիսի ազալարը,
բրէնս Միշէլին նուլթուլունա ճէվապէն
թագաիմ իթտիքլէրի լայիհատա, քէնտի
վաթանտաշարընտան պիրիսինին էօլմէսինէ
վազիթիսիզ պուղունմաք, վէ քէնտի Պուլ-
ղար պիրատտէրլէրինին, աման պաղըրճա
սէտալէրինի պիլա ֆիլթուր տիրնէմէք,
քէնտիլէրճէ միւմքիսիզ օլաճաղըն պէ-
եան իթմիշլէր իմիշ: Պիր թահրիրաթը
մախտուէտէն ալընան մալիւմաթա կէօ-
րէ, Մըսըր վաթանվէրվէրլէրինտէն պիրի-
սի, 800 ատէտ իյնէլի թիւ ֆէնկ սաթըն
ալընապիլէճէք գատար պիր մէպաղիեա-
նէ իթմիշ իմիշ: Պիզ մէզքիւր խապէր-
լէրի քէմալի իճիթիլապլէ պիլտիրիլիզ, ո

Լէվանթ

— Պէլրատտան կէլէն պիր խապէրէ
կէօրէ, Նիշէ եափըլաճաք օլան տէմիւր եօ-
լունուն պաշ միւհէնտիսի Մ. Էօթէն Բի-
աթ, թահթը մէսէլէտէ պուղունան Նիշ-
տէն Պէլրատտա գատար տէմիւր եօլունուն
ուզանմաւընա տայիլ բրէնս Միշէլ իլէ
պիր միւլաքաթ իթմիշ տիր:

Եւնի ինչա օլունաճաք մէզքիւր Նիշ
տէմիւր եօլունուն իսթիգրազ սահիպլէրի Օս-

մանլը ֆօնտօսու օլարագ, պիր միւեօն
ինկիլիզ լըրաալ տէքօգիթօ գօյմուլար
տըր, պագըր գալանը տախի իսթիգրազ ֆէր-
մանը վէրիլտիքտէ, թէսիմ օլունաճաք
տըր: Պու նտան ագտէմ Էտիրնէ իլէ իս-
թանպօլ պէյնինտէ չըմէն տը ֆէր ինչա-
սը իշին, Օսմանլը պանգաւընա վէրիլէն
իսթիգրազ ֆէրմանը տախի մէզքիւր պան-
գա նէզարէթի թարաֆընտան եւնի իմ-
թիագ սահիպլէրինէ թէրք օլունմուշ
տուր:

— Պէյրուլթտան հոկտ. 13 թարիխ-
լէ Լէվանթա եազըլան պիր մէքթուպտա
աեւրպանաճաք պիր վուգուլաթ օգուշ
մուշ տուր: շէյլէ քի, թարիխի մէզ-
պուր իլք բազար կիւնիւ Բուճ գաթօլիք-
լէրինտէն Սալօմօնէ նամ գաթըն մախտու-
մի վէֆաթ իթմիշ օլմաղին, ճէնազէ ալա-
ղընտա պիր գաշ իսլամ չօճուգլարը թօր-
լանըպ, բաբազարըն օգուճաւընը Էֆէն-
իթմէեմէ պաշալարընա տըր: Չարշէմպիհ
կիւնիւ տախի էլեւա իօ պաթ նամ էրմէ-
նի գաթօլիլինին վէվճէսի ճէնազէ ալաղը
կէշէրքէն, պիր Միւսիլման խանէսի փէն-
չէրէսինտէն ճէնազէ վէ իզտիհամըն իւ-
զէրինէ փիսիք տէօքիւլմիւշ տիր: պու
թարգ վագալար իւզէրինէ Գաթօլիք րուհ-
պանլարընըն թէհամմիւլիւ գալմաեւըպ,
հիւքիւմէթի մահէլիյեմէ թէշէքքի իյ-
լէմիշլէր իտէտէ, թարիխի մէքթուպա տէ-
կին ճիւնհա սահիպլէրինին թուլթուլուպ
ճէգա մէտիտիկի Էշիտիլէմէմիշ տիր:

— Սէլանիքտէն իւսթիւպէ գատար
վէ էրտար նէհրի իլէ շիւպէլէրի իւզէ-
րինտէ վարօր իլէտիլմէսի պըմնտա պու
տէֆա Սէլանիք վիլայէթինտէ պիր գուճ-
բանեա թէշէքքիւլ իտիպ, օլթուգ սէնէ
միւտտէթ վէ շէրայիթի (շարթլար) սա-
լիլէ իլէ, ճանիպի սալթանաթը Սէնիյ-
եմտէն իսթիեազ թալէպ օլունմուշ, վէ
շէրայիթի իսթիեազլէի մուհարրէրէնին
միւզաքէրէսինտէ հազըր պուղունմաք
իւզըն, մէզքիւր գուճրանեա թարա-
ֆընտան Չէքի Էֆէնտի նամընտա պիր
գաթ վէքի թայիլին օլունարագ, Տէր-
սէտտէթէ կէօնտէրիվիշ տիր:

Թալէկէ վաթիլ

— Չաթը հազրէթի Շահանէ եալէ-
րի հարպը ճէմիլ բաշա հազրէթլէրի մէ-
մուրիեթի մախտուէ իլէ սալը կիւնիւ
իզգէտտին նամ վարօրու հիւմայունէ րա-
քիպէն կիրիտ ճանիպինէ միւթէրահի
օլմուշ տուր: Բէզալիք սօնանմայը հիւ-
մայունտէն էրթօղրուլ նամ ֆրըգաթօն
կիրիտէ ասաքիւր վէ միւհիմաթ կէօ-
թիւրմիւշ տիր:

— Մէմալիքի մահրուսէյի Շահանէ-
տէ պուղունան գաեա թուգու մատէն-
լէրինէ գարիպ օլմաեան մահէլէր էհա-
լիսինին թէսհիլի իճիթիեաճաղըր զըմըն-

տա Մ. Վիլիամ Ղոսթավ Գազարի նամ
գաթըն երկիրսի սենե միւտտեթի իմթի.
եազիեէ իւթ միւրի մէմաւալարընտաթուզ
ալուզ, պուստան գաեաթուզու հէյ.
եթիւտե բարչաթուզ իմալիլէ ֆիւ.
յուլիթ իթմէսի զըմնընտա ագտը մու.
գազէլէ օլուսմուշ, վէ պիլիսթիզան միւ.
թէալիզ պուլլուլան իրաւտի սենիլէի
հազընթի Բատիշահի մուծիպինձէ, իգ.
թիզասը յուսուսմաթ էմանէթի ձէլիլէսի
թարաֆընտան տէրտէսթի իծրա պու.
լուսմուշ տուր:

ՃԵՐԷԷ

— Թիւրքի իւլ իպարէ Մուհիպպա նամ
պիր Օսմանը զագէթա պուսալը կիւնիւ
րու նուսայի նէվզու հուր իթմիշ տիր:

— Էվլաուր բաք վէլիսիլմէթի պիմին.
նէթաէն Գահգատե Մէհմէմէտ Սէլիմ է.
Ֆէնտի հազընթիլի, պիր եաշընտա օլ.
տուզու հալտէ, բազար իրթմէսի կիձէօի
ազիսի կիւլշէնի ձէնան օլմուշ, վէ սալը
կիւնիւ Սուլթան Մահմուտ հազընթիլէ.
րինին թիւրպէսինէ տէֆն իտիլմիշ տիր:

— Մէսմուլիզէ նէգարէն, սալը ախ.
շամը կիձէնին սաաթ 4 ըստտէլէրինտէ
Գատըքէօյիւնտէն Պասմաձեան կարապետ
աղանըն քէրիմէսի, Մըրօյեան Յակոբ ա.
ղանըն խանէ սինտէն փէտէրի էվիէ կէրի
կէօնտէրիլմիշ տիր:

Պու թարգ պիր էվիլմէնին ազըպէթ.
քեար նէթիձէսի պու օլաճաղը տէրքեար
իտի, վէ թէէսսիւլ իտէրիզ քի, Յակոբ
աղա քէնտի պիրատէրի Պաղոս աղանըն
վէրտիկի նասիհաթարը տիշնէմէտիկի,
վէ եախտա պու Ֆէնալըզար զուհուր ի
տէձէկինի վազիֆէ իթմէմիշ օլտուզու
հալտէ, զըզ թարաֆընտան փէտէր վէ
մատէրի տախի, պու իշին պէօյլէ օլաճա.
ղըն իպթիտասընտան Ֆարգ իտէձէքգա.
տար ազլու Ֆէրասէթիլի պուլուսա.
մամը տըր, վագաա թագսիրաթըն չօ.
ղու քիմտէ օլտուզուս պիլմէսիլ... լա.
քին Յակոբ աղա քէնտի վարիեթիինէ կիւ.
վէնէրէք հիչ պիր շէյ վազիֆէ իթմէտի.
կի տէրքեար իքէն, զըզ քէնտիսի տա.
խի իսթմէսիլ օլտու, երինէ փէտէր վէ
էթրաֆընտա պուլուսանլար օնա նասի.
հաթ իթմէլի, վէ օլմատըղը հալտէ պէօյ.
լէ պիր ըգալէթիգապուլ իթմէյէձէքէ.
րինի պէեան իլէ, հիչ օլմագսա հէմէֆ.
քեար պուլուսմամալը իտիլէր. լաքին չի
Ֆայիտէ քի պու կիւն իշ իշտէն կէշմիշ
տիր, վէ էօմիւրլէրի օլտուգա զըզ գար.
շըլարընտա օթուրուպ զամիլլէրինէ պիր
սէօնմէզ աթէշ օլաճագ տըր:

Պէօյլէ պիր հալէ սէվիլմէտէն զիեա.
տէ թէէսսիւլ իտէրէք մահպուս վէ միւ.
քէտտէր օլուստա ճայիլ տիր:

Պու պապտէ տիւնքի կիւն, զանն ի.
տէրիզ, Բաթրիզխանէտէ, պիր գօմիսիօն
թէշքիլ օլուսարագ, պու իշին թէսվէ.

եւսինէ պագըրաճաղըն պիլտիրմիշ իտիլ.
լաքին չիմտիլէ գատար վէրտիլլէրի գա.
րարտէն պիր մալիւմաթ իտիլմէմիշ ի.
օէքտէ, կէրէք էվիլլէրի գէվէսինէ վէ կէ.
րէք չիմտիլլէրի գըզ իշին պիրէր նաֆագա
թախսիս օռնաճաղը սէօյլէնմէքտէ տիր:

Սօնրատան ալտըղըմըլ խապէրէ կէօ.
րէ սալը կիւնիւ Գալաթատա պիր միւհ.
թէրէմ գաթ մաղազասընտա պու իշ իշին
գօմիսիօն օլմուշ, վէ թարաֆէյնտէն
առաւ պուլուսարագ վէրիլէն գարար
մուծիպինձէ եէվմի մէզպուր ախշամըր
զըզ փէտէրի խանէօինէ կէմիշ տիր:

— ... խմբագիր.

Մինչեւ ցարդ զգագմանցս պատասխանող
եւ կամ երեւակայութեանս թարգման կտնդ-
նող նոր փիլիսոփայութիւն մը ի լոյս ելած է,
որ անուշա ձեզի ալ ծանօթ է անցեալ տար-
ուան Գուրիէ ա'Օրիանի 1300 թիւ թերթին
մէջ գրուած « տարերաց վրայօք նոր ծանօ-
թութիւնները » վերնագրով կանոնաւոր եւ
դիւրիմաց յօդուածը, որ ստուգիւ արժանի է
իմաստուն հեղինակին վսեմ զգացումը մին-
չեւ ամպերը բարձրացնելու եւ անունը ան-
մահացնելու:

Արդ՝ սոյն գրութեանս հետ մէկտեղ յիշ-
եալ յօդուածը ձեր ազնուութեանը յուզար-
կելու չեմ վարանիր, քաջ գիտնալով ձեր
բարձր զգացումն ալ ձեր մարդասիրական եւ
ճշմարտասիրական ճարտար գործերովը, ուս-
տի եթէ արժան կը դառնէք ձեր լրագրոյն
մէջ նամակաւ պարունակեալ սոյն յօդուա-
ծին անկիւն մը շնորհելու մի խնայէք, թէ
պսակել հեղինակին երեսնամեայ փորձառու
աշխատութիւնը, եւ թէ պատու եւ լուսա-
ւորութիւն Հայութեան:

Կ. Պոլիս 1866 Օգոստոս 13

Յ. Ն. Ա.

ՏԱՐԵՐԱՅ ՎՐԱՅ ՆՈՐ ԾԱՆՈթՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տարերաց կարգը հաւասարութեան օրէն-
քի տակ չէ, հապա աստիճանաւոր օրէնքի
մը տակ է, այսինքն տարերքները թէ խը-
տութեամբ եւ թէ ազնուութեամբ իրարու
հաւասար չեն, հապա իրարմէ վեր վար են,
եւ այս կարգին վարի ծայրը նախ եւ առաջ
կսկսի ամենախիտ մետաղներէն, եւ եօթը
մեկգմէկէ ազնիւ բնութիւններու փոխուե-
լաջ՝ եւ դարձեալ ամէն մէկ բնութիւնն ալ
զանազան աստիճաններու բաժնուելով՝ մին-
չեւ իմացական հոգիին ամենաբարձր աստի-
ճանը կը բարձրանայ՝ ու հոն կը լրանայ, եւ
ասանկով կըլլայ վարի ծայրը բոլորովին
մարմին, եւ վերի ծայրը բոլորովին ան-
մարմին, որով կըլլան երկու իրարու հա-
կառակ ծայրեր՝ ինչպէս ծայրագոյն լոյսը
ծայրագոյն խաւարին հակառակն է: Եւ ա-
նանկ կարծեմ որ՝ բոլոր տիեզերաց ու ժա-
մանակին անհուն ընդարձակութեանը մէջ
այս եօթնէն աւելի ուրիշ տարերք մը չը
պիտի գտնուի ու չը պիտի ըլլայ, Եւ այն
եօթը տարերաց կարգը սա հետեւեալներն
են որ պիտի համբնէ՝ նախ եւ առաջ վա-
րի ամենախիտ տարերքէն սկսելով:

Առաջին տարերքն է մետաղը եւ մետա-
ղի աստիճանները...

Երկրորդ տարերքն է հողը՝ եւ հողոյ աս-
տիճանները...

Յրրորդ տարերքն է խոնաւութիւնը՝ եւ
խոնաւութեան աստիճանները...

Չորրորդ տարերքն է օդը՝ եւ օդոյ աս-
տիճանները...

Հինգերորդ տարերքն է ջերմութիւնը՝
եւ ջերմութեան աստիճանները...

Վեցերորդ տարերքն է լոյսը՝ եւ լուսոյ
աստիճանները...

Եօթներորդ տարերքն է հոգին՝ եւ հոգ-
ւոյ աստիճանները...

Ասոնց եօթն ալ մաթիմադիքական օրէն-
քով վարէն մինչեւ վեր մէկ գծի վրայ բարձ-
րացած աստիճաններումը կարգ են, եւ եօթն
ալ իրարմէ բարակ են մարմնով՝ եւ բնու-
թեամբ ալ իրարմէ ազնիւ, ու բնութեան
անսխալ օրէնքն ալ կարծեմ թէ այս կեր-
պով կը պահանջէ որ ըլլայ տարերաց կարգը
եւ ուրիշ կերպ ըլլալը անհնարին կերեւայ
ինծի:

Այն կերպ կերպ էութիւնները ու ամեն
մէկ տարերքէն կը բղխի, այսինքն հոգւոյն
առաքինութիւնները, լոյսին գոյները, ջեր-
մութեան հոտերը, օդին ձայները, խոնա-
ւութեան համերը եւայլն. առոնք ամենն
ալ այս օրէնքով կսկսին ու կը լրանան,
այս օրէնքն է որ վարէն ի վեր եօթը իրար-
մէ զօրաւոր համերուն կարգը կը շինէ, այս-
ինքն անուշին, թթուին, լեղիին եւայլն:
Այս օրէնքն է որ վարէն ի վեր ձայնին եօ-
թը մէկգմէկէ բարձր օքտաւներուն կարգը
կը կազմէ: Այս օրէնքն է որ գոյները վարէն
մինչեւ վեր, այսինքն մանուշակագունէն
մինչեւ կարմիրը եօթը կերպի կը փոխէ,
կապուտակը առտկացնելով կանանչ կընէ՝
եւ կանանչը դեղին՝ ապա նարնջագոյն՝ եւ
ամենէն վերջը կարմիրը՝ որ գոյներուն թա-
գաւորը ըլլալով ամենէն բարձր, զօրաւոր,
ու ազնիւն է. ահա ասանկ իմանալու ենք
եւ տարերաց կարգին վրայօք ալ: Այնու-
հետեւ այս եօթը տարերաց մէջ ամենէն
զլուտորը հոգին է, եւ հոգւոյն ալ ամե-
նէն մօտ ազգականը կամ դրացինը լոյսն է.
վասն զի լոյսն է միջնորդ տեսականութեան
եւ հոգին է միջնորդ իմացականութեան:
Լոյսը աչքին գործիքներովը որոշել կուտայ
տեսական առարկաները, եւ հոգին ալ մտ-
քին գործիքներովը որոշել կուտայ իմացա-
կան առարկաները, ուրեմն ըսել է որ մէկը
աչքին լոյսն է՝ եւ միւսը մտքին լոյսն է:

Ինչպէս աչքին գործիքները վարժելու,
հոգնելու, մաշելու, առողջութեան եւ հի-
ւանդութեան կատարելութեան եւ անկա-
տարութեան ենթակայ են. նոյնպէս եւ մտ-
քին գործիքներն ալ վարժելու, հոգնելու,
մաշելու, առողջութեան եւ հիւանդութեան
կատարելութեան եւ անկատարութեան են-
թակայ են, Որչափ գոյներ ու ձեւեր կը
տեսնուին լուսով թէ գեղեցիկ եւ թէ տը-
գեղ, այնչափ ալ բնութիւններ ու խորհուրդ-
ներ կիմացուին հոգիով թէ բարի եւ թէ
չար, վերջապէս ինչ կարգ եւ ինչ օրէնք
որ ունի լոյսը՝ նոյն կարգը եւ նոյն օրէնքը
ունի եւ հոգին. միայն այս է որոշումը որ
հոգւոյն էութիւնը լուսոյ էութիւնէն աւելի

եւս գերազանց է՝ աստիճանաւոր օրէնքով անկէց վեր ըլլալուն համար, ինչպէս լոյսն ալ ջերմութենէն գերազանց է եւ ջերմութիւնն ալ օդէն՝ աստիճանաւոր օրէնքով մէկը մէկէ վեր ըլլալուն համար:

Նոյն կարգին եւ նոյն օրէնքին տակն են եւ միւս վարի տարերքներն ալ, որոնք ամէն ալ վերէն ի վար կատարեալ տարրական կազմութիւն ունեցող գործարանաւոր էակներուն մէջ մէկ կերպ կազդեն եւ այս ազդողութիւնները զգացող գործիքներուն՝ զգայարանքներ կրօնք, ամէն մէկուն մէջ մէկ յատուկ անուն դնելով. բայց տեսութեան զգայարանքին պէս գորաւոր ուրիշ մէկ զգայարանք մը չի կրնար ազդել հոգեոյն՝ թէ աղէկ թէ գէշ, որով հոգեոյն ամենէն մօտ զրօցի ըլլալը կը յայտնէ:

Ահաւասիկ տարերաց վրայօք այս քանի մը տող գրով տուած նոր ծանօթութիւններս ուղիղ դատում ունեցող իմաստնոց դատողութեանը յանձնելով վերջ կրնեմ:

Յովհաննէս Թովմասեան

Ի Լ Ա Ն Ա Թ

ԱՅՐԵՄԵՐԱՆ ՄԱՍԲԵԼԻ ԱԶԻԶԼԵՐԻ

Վ Ե

ՏԻՎԱՆԷԼԵՐ ԻԼԷ ՏԻՆՍԻԶԼԵՐԻ

Ե Ա Ռ Օ Տ

ՍՕՅՈՒԼՈՒՂՈՒՆ ԳՈՒԴՊԱՆԱՐԸ

Պէյ-օղլունտա թէքքէնին գարշըսընտ քիթապճը Մ. վիքին 478 նումէրօ լու մաղաղասընտա, վէ իօթանպօտա Մահմուտ բաշատա Գիւրքճիւ խանըն գարշըսընտա, քիթապճը Գաֆաֆեանըն տիւքքեանընտա, Տիվան եօլու Օգճուլար պաշընտաքի քէպապճը տիւքքեանըն գարշըսընտա, թիւթիւնճիւ հաճի վարդերէօ աղա Տէմիրգարուլունանըն նիւմէրօ 22 տիւքքեանընտա 10 ար զուրուշա սաթըմադտա տըր:

ՎԻԷՆԱ ԲԻԱՆԳՕԼԱՐԸ

Ավսթրիա տէվլէթի թարաֆընտան թէէմին օլունմուշ օլունդու հալտէ, Վիէնանըն հէր նէվի բիանգօ ագսիօնլարը վէ բրօմէսլէրի Գալաթտա Գօմիսիօն խանը գաբուսու եանընտա Նօ. 8 միւսիւ Տ. Գօրիչօնէր մաղաղասընտա Գիւրուլթ Օլունմագտա տըր:

Մէրգուլ Մ. Գօրիչօնէրին հիշ պիր քիմէ իւ շէրիքիկի օլմանըպ, վէ սաթտըղը պիլէթլէր իւղէրինտէ (օթանթի սիթէ կարանթի բառ Տ. Գօրիչօնէր խան միւնիսիբալ Նօ. 8 Կոյաթա Գօնսթանթինօլը) եանի գալպ օլմանաճաղը Տ. Գօրիչօնէր թարաֆընտան թէէմին գըլընմը մանասընտա պիր եէշի պէյգա մէօհիւր պասըմը տըր, վէ հէր պիլէթ նիւմէրօ իւ գայտ օլունմուշ օլունդունտան, մէօհիւրսիւզ վէ գայտ օլունմա մըշ պիլէթլէրի քէնտի մաղաղասընտա չըգմը կիպի թանըմաճաղըն խասէ թէն իւան իտէր:

ՎԻԷՆԱ ԲԻԱՆԳՕՍՈՒ

Ավսթրիա տէվլէթի Գիւրիսի թարաֆընտան թէէմին օլունմուշ Վիէնանտա պունուն միւթէպէր բիյանգօլարըն կէրէք «բոմէս» վէ կէրէք «լօզ թապիւր օլունտանտա պիլէթլէրի» տէն եանի գուրօնլու գուրօնսուզ վէ ապիլէր, Տէրի-սաատէթտէ գուրօնսուլար չարշըսընտա Գարամանլը օլունտագաղընտա Ն. 26 Պաղտատլեան Մկրտիչ աղանըն տիւքքեանընտա Գիւրուլթ օլունտու:

Պու կիւնլէրտէ պազը գաթլարըն քէնտի ինթլէրէսօլարը իլին իթտիկի իւնլարընտան ահալիտէ գուրուր իտէճէք վէսվէսիւնիւն էսասսըզ օլունդունտա անլաթմագ իլին, մէրգուլ Մկրտիչ աղա տախի, քէնտի տիւքքեանընտա սաթտըղը պիլէթլէրի, սապըզ վէճիւ իւղէրէ տէրիսի, նիւմէրօսու վէ իսմինի տէֆլէրտէ գայտ իթտիքտէն մաստա, միւրի մայսսուսու իւ թէմիւր իտէճէք տըր:

Պու տէֆա ալաֆրանկա դեկտեմբեր 1 տէ վիէնանտա չէքիւճէք օլուն «Շթատ լօզ» բիւնագուն կէրէք բրօմէս վէ կէրէք լօղլարը տախի մէգքիւր տիւքքեանտա վէ կալաթա Գարագէօյտէ սինեօ Սթիւրաքի բօնարեանըն էնիւնտէ սարաթ լօղմակէօգեան հաճի Յուրք աղա եէտի իւ սաթլուր, պիլէթլէր 22/1 զըշ. իրա Օսմանլը 100 զըշ. հիսապը իւ, իչպու բիւնագօ 300 քիլի գաղանաճագ օլուն, իւք չըգան Նօ. 250,000 վէ էն օլֆաղը 150 ֆիօրին գաղանաճագ տըր:

Պունլարտան գիւնտէ մալլամաթ իսթէյէն գաթլարըն Մկրտիչ աղա Պաղտատլեանըն տիւքքեանընտա միւրանտաթ իթմէլէրի իլին խասէթէն իւն օլունտու:

ՎԻԷՆԱ ՎԵ ԲՈՒՍԻԱ ԲԻԱՆԳՕԼԱՐԸ

Ավսթրիա տէվլէթի թարաֆընտան թէէմին օլունմուշ օլունդու հալտէ, Վիէնանըն հէր նէվի բիանգօ ագսիօնլարը վէ բրօմէսլէրի Գալաթտա Գօմիսիօն խանը գաբուսու եանընտա Նօ. 16 սարաթ քանէթօ տիւքքեանընտա Գիւրուլթ օլունմագտա տըր:

Մէրգուլ Մ. Զանէթի հիշ պիր քիմէ իւ շէրիքիկի օլմանըպ, վէ սաթտըղը պիլէթլէր իւղէրինտէ (օթանթի իսթէ կարանթի բառ Վ. Տ. Զանէթի խան միւնիսիբալ Նօ. 16 Գօնսթանթինօլը) եանի գալպ օլմանաճաղը Վ. Տ. Զանէթի թարաֆընտան թէէմին գըլընմը մանասընտա պիր եէշի պէյգա մէօհիւր պասըմը տըր, վէ հէր պիլէթ նիւմէրօ իւ գայտ օլունմուշ օլունդունտան, մէօհիւրսիւզ վէ գայտ օլունմա մըշ պիլէթլէրի քէնտի մաղաղասընտա չըգմը կիպի թանըմաճաղըն խասէթէն իւն իտէր:

Բրօմէսլէր 22/1 զուրուշ տըր:

Պու մահալտէ Բուսիանըն պիրինի վէ իւքինի իսթիգրաղլարը փիւնագունուն Պիլէթլէրի տախի Գիւրուլթ օլունտու, պունլարըն սէնէվի 0/0 տէ 3 ֆալիկի օլուն, վէ իւքի տէֆա չէքիլը:

Պիրինի Նօ. գաղանաճագ 200 պին. իւքինի 75 պին. սալիլէրի հաքէգա 40 պին. 25 պին. 16 պին. 8 պին. 5 պին վէ 500 գարպօն գաղանաճագ տըր:

ԵՃՁՈՅԻ ՄԻԻԹԷՆԷՎԻՑԷ ՄԱՌՁԷՆԻ ՎԵ ՏԻԻԹԲԱՆԸ

Միւսիւ Վիէնոց Ծաննի օն ալթը սէնէտէն պէրու Պէյ-օղլունտա էնգաճըլըգ սանաթը իւ մէշղուլ օլունպ, վէ մահէլի մէգպօլտա Սղաճա. միսի ճատտէթիտէ վազը, վէ 67 նիւմէրօ իւ միւրագգամ տիւքքեանընտա պունուն էնգալարըն խասըղը, թէմիլիլի, վէ իճրաաթճա տիգգաթ վէ չաբուգուղալլա քէսպի շէօհ. իթ միլիքէն, մուսիսիլէր իսթանպօլտա չամիտիլէ թիւրպիսի իթիսալիլտէ 51 նիւմէրօլու պիր էնգալի միւթէնէվիլի մաղաղասը տախի քիւչաթ իլլէմիլ իտէտէ, պու տէֆա մէգքիւր մաղաղասըն քէօրիւ պաշընտա ինթիսապ գարշըսընտա վէ 7-8 նիւմէրօլա միւրագգամ պունուն մաղաղալարա նագլ իւ, պիր պիրինի միւթթաթը պիր էնգաճը տիւքքեանըն իւ պիրտէ էնգալի միւթէնէվիլի մախգէնի քիւչաթ իլլէտիկիստէն, էվրօբանըն էն մէշղուր վէ էն միւթէպէր ֆապրիգալարընտան տիգգաթը թամմէ իւղէրէ ճէլպ իլլէմէթտէ օլունդու էնգալարը զայէթ էն վէն ֆիւնաթլա Գիւրուլթ իտէճէկիլի ալէնէն իւն իտէր:

Մէքքիւր տիւքքեանտա հէր կիւն միւթէպէր հէքիլէր հազըր պունունաճագ, վէ սընէթի ումումիլլէհէ հէր ճիւնթլէ տիգգաթ ու իգտամ իլլէնէնէլէր տըր:

Վէ Պէյ-օղլունտա վազը տիւքքեանտա իւն, կիւնլէրի տախի հէր սաաթ աաապուն լունուպ, ինթիսաաթ էնալիլի իճրա իտէճէք, վէ իսթէնիլիկի հալտէ մաքինա իւ պուգ տախի եաբաճագ տըր:

Ամէլիյաթը ճէրրահիլէ իճրա իթմէթսիգին, աղրեան տիլլէրին վէճալարըն (աղրը) տէֆ ու իգալէ իթմէք, վէ տիլլէրի չըգմը օլանլարըն տիլլէրինիլի եէրլէրինէ գահ. մէթթիգէթ թապիլի վազ օլունմուշ կիպի, դալթ տիգգաթ օլունտա պիլէ անլալըմաճագ իւղէրէ տիլլէ գօյմագ, վէ տախիլի ֆէմէ վէ չէնտէքի էմրաղ վէ գուրուշ վէ թէգէլիլի տէնտանա թէտալի իթմէք, վէ տիլլէրի թապիլթընտան, եանի եէրլէրինտէն օյնաեղպ, պիր թարաֆա տէվրիլիլի հալտէ եէրլէրինէ գօյմագ, վէ տախիլի ֆէմի թէմիլլէմէքտէ, վէ բասլանմըշ վէ օիեանլանմըշ օլան տիլլէրին բաս վէ քիլլէրինի չըգարըպ, ճէվէրի գաթիսինի թէճտա իթմէքտէ, վէ աղըն ֆէնա գօֆուլարըն իւլան իթմէքտէ վէ ալթըն վէ լաթիլքտէն դալթլէ լաթիլք վէ բանա վէ սալապէթլի վէ խաֆիք եէմէք մէնտիկի վազըլթա պիր գարա ու գիւնա վէրմէք ալեա եէրիլ վէ չըգար գօնուր տիլլէր եարմագտա օլան փալիսի թապիլպ տիլլէր Մ. Բէլլը Պէյ-օղլունտա Նիւվանի սօգաղընտա 2 նիւմէրօտա իսքեան իթմէքտէ, վէ ալաֆրանկա սաաթ 9 տան 4 է գատար կէլէն վէ կիտէնլէրէ ա. մէլիյաթը մէգքիւրէեի իճրա իլլէմէքտէ օլունպ, քէնտիսինի կէ օրմէք վէ կէթիլթմէք միւրաթ իտէնլէր օլուն իտէ, օրաաան սիւալ իթտիլլէրի:

ՍԱՀԻՊ ՂԱԶԷԹԱ
ՊԱՐԱՊԵՏ Ե. ՓԱՆՈՍԵԱՆԷ
ԼԵՎԱՆՇ ԶԵՐԱՅԵՆ ԹԱԳԱՆԱԼԻՍԻՍԷՅԷ
ՓԵՏ-ՓԻԼՈՍՓ ԶՈՂՐՈՒ ԵՆՈՒ, ՅՕԹԵՐԱՆ ՍԱՀԻՊԷ
ՊԵՏ ԳԻՐԵՐՈՒՄԱ ԵՆՈՒՄԵՐՈ 467: